GRADE IV

REHIYON XIII- CARAGA

ALAMIN MO

Pansinin mo ang pag-uusap ng mag-iinang puppet.

Alamin mo ang mga kasagutan sa mga tanong sa kanilang pag-uusap.

Sa pag-aaral ng modyul na ito matututuhan mo ang mga sumusunod:

- *batas na nagtakda sa Caraga*
- *ang mga lalawigan at kabisera*
- *lokasyon at topograpiya*
- *produkto at magagandang tanawin*

PAGBALIK-ARALAN MO

Bago ka dumako sa araling pag-aaralan mo, sagutin mo ang mga sumusunod na pagsasanay na ukol sa ARMM (Autonomous Region in Muslim Mindanao) upang masukat ang iyong kaalaman. Gawin ito sa iyong kuwaderno.

A. Panuto: Tukuyin ang hinihinging impormasyon sa bawat bilang.

1. Ang mga lalawigan sa rehiyon ng ARMM.

   a. __________ b. __________ e. __________
   c. __________ d. __________

2. Ang mga kabisera ng maga lalawigang matatagpuan sa ARMM.

   a. __________ b. __________ e. __________
   c. __________ d. __________

3. Magagandang tanawin sa Rehiyong ARMM.

   a. __________ b. __________ e. __________
   c. __________ d. __________

B. Pagtapat-tapatin: Hanapin sa Hanay B ang tinutukoy sa Hanay A. Isulat ang titik ng wastong sagot sa kuwaderno.

	Hanay A	Hanay B
_____	1. Pinakamalaking lawa sa Mindanao	a. Tawi-Tawi
		b. Lawa ng Lanao
_____	2. Ang ibig sabihin ng “sug”	c. agos ng tubig
_____	3. Tawag sa maalamat ng ibon ng mga Maranaw	d. pagsisid ng perlas
_____	4. Pangalawang industriya sa Sulu	e. sarimanok
_____	5. Ang pinakamalayong lalawigan	f. Sulu

C. Sagutin sa isang buong pangungusap ang sumusunod na katanungan. Isulat sa kuwaderno ang sagot.

1. Ano ang ibig sabihin ng ARMM?
   ____
   ____

2. Anong batas ang nagtakda sa Autonomous Region in Muslim Mindanao? ____
   ____

3. Sino ang namumuno sa ARMM? Ano-ano ang mga tungkulin nito? ____
   ____

4. Ano ang tungkulin ng Sangguniang Pampook? ____________________
   ____
   ____

5. Bakit sinasabing sentrong pangkultura ng mga Muslim ang Lungsod ng Marawi sa Lanao del Sur? _____________________________________
   ____
   ____

6. Ano ang relihiyon ng mga Muslim? ______________________________
   ____

PAG-ARALAN MO

Pansinin mo ang mapa sa ibaba. Iyong alamin ang mga lalawigan at kabisera ng Caraga.

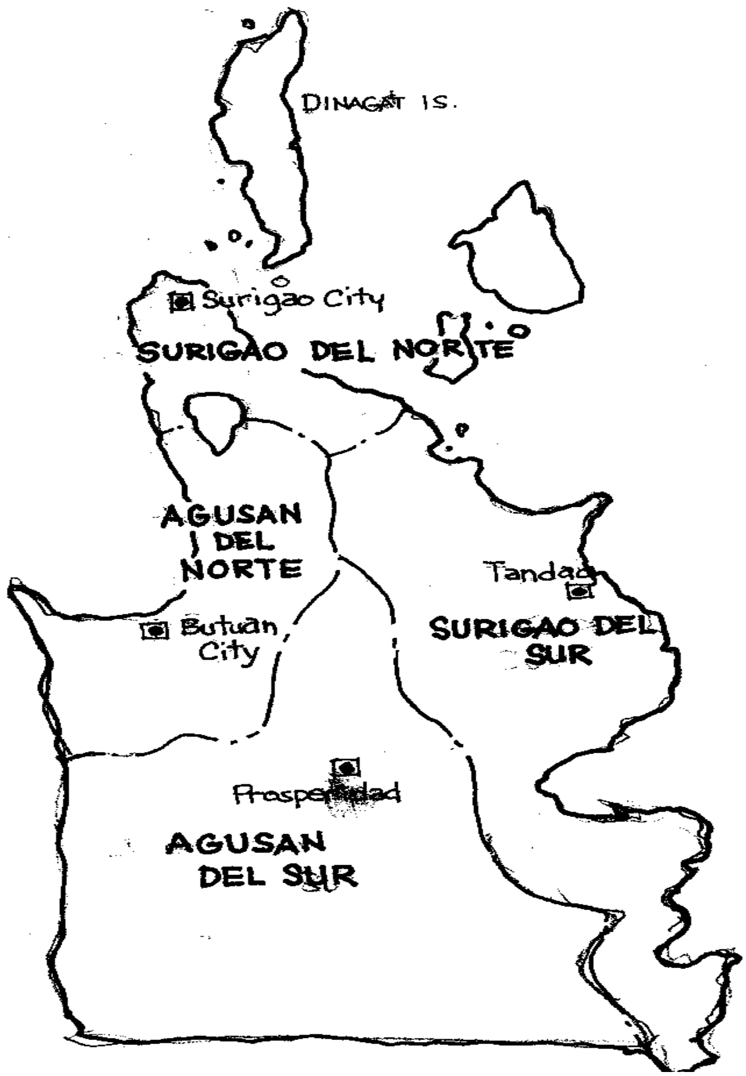

Nabuo ang Rehiyon XIII o CARAGA Administrative Region sa bisa ng Batas Republika Blg. 7901. Nilagdaan ito ni Pangulong Fidel V. Ramos noong Pebrero 23,

1995,. Ito ay ipinatupad upang mapabilis ang serbisyo at pag-unlad ng rehiyon. Ang Lungsod ng Butuan ang sentro ng nasabing rehiyon.

Lalawigan, Kabisera at Sukat ng Lawak ng Lupa sa Kilometrong Parisukat

Lalawigan	Kabisera	Lawak ng Lupa sa Kilometrong Parisukat
1. Agusan del Norte	Lungsod ng Butuan	2,590.0 km^2
2. Agusan del Sur	Prosperidad	8,965.5 km^2
3. Surigao del Norte	Lungsod ng Surigao	2,739.0 km^2
4. Surigao del Sur	Tandag	4,522.0 km^2
Kabuuang Sukat		**18,816.5 km^2**

May mga lalawigan at lungsod na buhat sa Rehiyon X at Rehiyon XI ang nalipat sa Caraga. Binubuo ito ng mga lalawigan ng Agusan del Norte, Agusan del Sur, Surigao del Norte at Surigao del Sur na may kabuuang sukat ng lawak ng lupa na 18,816.5 kilometrong parisukat (km^2). Ang mga lungsod sa rehiyong ito ay ang Butuan sa Agusan del Norte at Surigao sa Surigao del Norte.

Matatagpuan ang Caraga sa hilagang bahagi ng Mindanao. Iba-iba ang anyo ng lupa dito. Mayroong malawak na panloob na kapatagan, gayon din ang makipot na baybaying kapatagan, mga bundok at lambak. Pag-aralan ang talaan sa ibaba.

TALAAN NG MAGAGANDANG TANAWIN SA CARAGA

Ang mga Lalawigan	Magagandang Tanawin	Lugar na Katatagpuan
1. Agusan del Norte	Talon ng Dumag-a Tinago Beach Talon ng Sumaliklik Kuweba ng Humilog Bundok ng Minaosog	Cabadbaran Carmen Nasipit Jabonga Tubay
2. Agusan del Sur	Underground Stream Giant toog Trees	Prosperidad Prosperidad
3. Surigao del Norte	Dayoasan Floating Barangay Talon ng Sta. Monica Philippine Deep Kuweba ng Buenavista	Surigao City

	Bitaugan "Magic" Whirlpools Mabua Beach Resort	

4. Surigao del Sur	Tandag Beach Resort Cagwiat White Sand Beach Resort Libas Suda Hot Spring PICOP Plantation	Tandag Cagwait San Miguel Bislig

KLIMA

Malamig ang klima dito sa dahilang ang Caraga ay nasa bukana ng Karagatang Pasipiko. Higit na mahaba ang panahon ng tag-ulan dito. Ang malakasang pag-ulan na inihahatid minsan sa hilagang-silangan ay nangyayari kung tag-ulan at ang tag-araw ay tumatagal naman ng isa hanggang tatlong buwan.

PANGKABUHAYAN

Pagsasaka, pangingisda, pagmimina at pagtrotroso ang karaniwang hanapbuhay sa rehiyong ito. Pag-aralan mong mabuti ang talahanayan sa ibaba at alamin ang mga industriya at produkto sa Caraga.

INDUSTRIYA AT PRODUKTO SA Caraga		
Ang mga Lalawigan	Industriya	Produkto
1. Agusan del Norte	Pagsasaka	Palay, mais, niyog, gulay,
2. Agusan del Sur	Pagtrotroso, pagmimina	Tabla, at produktong galing sa gubat
3. Surigao del Norte	Pagtrotroso, pagmimina	Ginto, copper, iron, nickel coal
4. Surigao del Sur	Pagtrotroso, wood processing	Mga produktong galing sa gubat

Ang mga taga-Agusan at Surigao ay nag-aani ng abaka, kakaw, kapok at tabako. Ang Surigao ay isa sa mga lalawigang may malaking produksyon ng abaka. Kilala naman ang Agusan sa pag-aani ng ramie. Ito ay isang uri ng halaman ng napagkukunan ng hibla. Ginagawa itong tela.

Sagana sa kagubatan ang Caraga. Nasa Agusan ang itinuturing na Timber City ng Pilipinas. Sa mga kagubatang ito nakukuha ang mga troso na ginagawang tabla at iba pang kagamitang pangkonstruksyon. Dito rin makikita ang pinakamalaking pagawaan ng lawanit sa buong Asia. May mga deposito rin ng mineral sa Agusan at sa Pulo ng Nonoc, Surigao del Norte. Ito ang deposito ng ginto, nikel at bakal.

SAGUTIN MO

Sagutin ang mga pagsasanay sa ibaba upang malaman mo ang iyong mga natutuhan. Gawin mo ito sa iyong kwaderno.

A. Sagutin ang bawat katanungan.

1. Saan dating kabilang ang Rehiyon XIII? ________________________
2. Ano ang sentrong panrehiyon ng Caraga? ____________________
3. Bakit mayroong higit na mahabang panahon ng tag-ulan sa Caraga? ___________________________.
4. Anong batas ang itinakda upang mabuo ang Caraga Administrative Region? ________________________.
5. Ano-anong lalawigan at lungsod ang bumubuo sa rehiyong Caraga? ________________________________.

B. Hanapin sa lipon o grupo ng mga titik sa loob ng kahon ang mga lalawigan at kabisera ng Caraga Administrative Region. Isulat sa kuwaderno ang sagot.

P	W	J	A	Y	A	R	B	B	A	T	A	A	A	S	N	O	N	S
A	L	U	N	G	S	O	D	N	G	B	U	T	U	A	N	O	A	R
G	F	A	R	L	A	A	N	A	A	N	N	R	N	A	T	D	E	O
U	G	Y	A	O	N	L	O	R	W	E	I	A	A	N	R	R	D	B
S	A	R	F	R	A	E	N	N	D	G	A	O	A	I	A	O	I	E
A	L	E	F	E	G	X	A	O	A	M	D	B	G	M	N	L	M	R
N	A	S	U	R	I	G	A	O	D	E	L	S	U	R	G	I	E	T
D	R	X	Y	L	A	A	D	I	R	N	A	W	S	N	E	U	T	D
E	O	E	C	I	N	E	A	O	E	N	G	I	A	O	L	E	A	O
L	S	R	A	E	L	N	L	E	B	O	A	L	N	N	Y	R	N	R
N	A	O	B	N	R	O	R	A	D	N	N	A	D	A	N	O	D	E
O	A	L	O	B	D	I	T	P	R	O	S	P	E	R	I	D	A	D
R	N	R	A	A	A	A	D	A	A	B	C	L	A	C	S	S	G	U
T	T	E	R	M	A	D	B	L	U	G	E	G	S	T	A	R	L	C
E	D	N	L	N	E	E	R	A	G	I	L	O	U	A	B	A	B	S
C	O	L	U	N	G	S	O	D	N	G	S	U	R	I	G	A	O	E

C. Suriing mabuti ang mapa ng Caraga. Isulat sa kuwaderno ang pangalan ng mga lalawigan at ang lungsod na hinihingi sa bawat bilang.

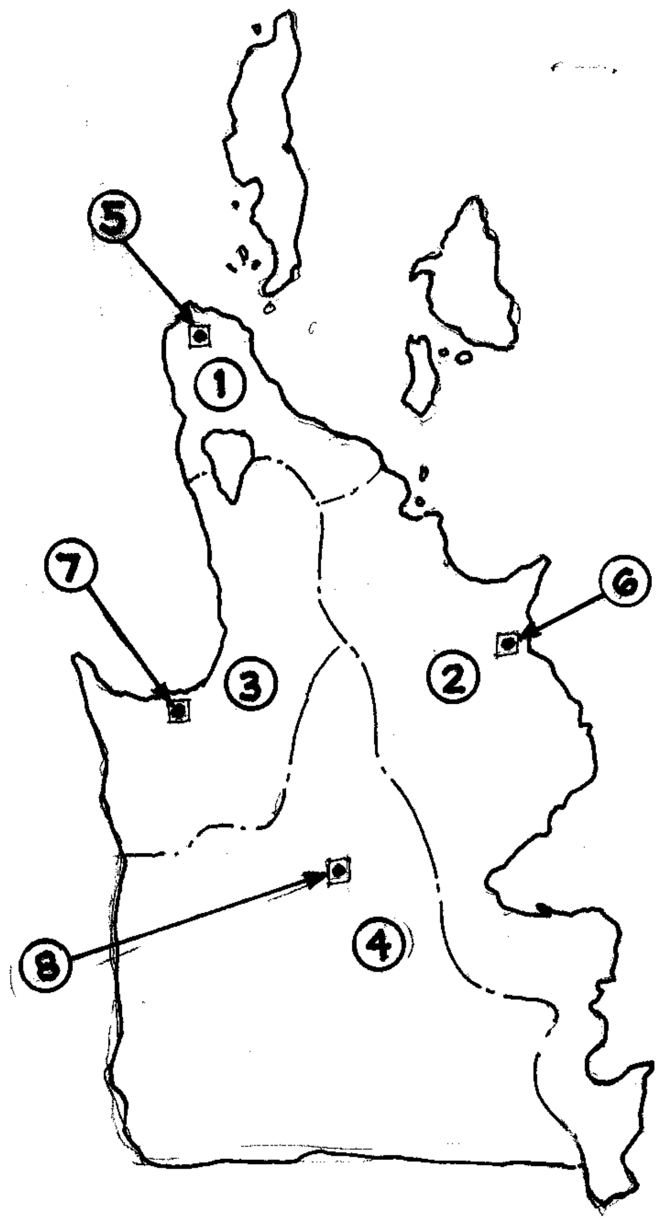

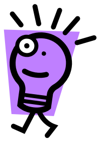

TANDAAN MO

- *Ang Rehiyon XIII o Caraga Administrative Region ay itinakda sa bisa ng Batas Republika Blg. 7901 noong ika-23 ng Pebrero, 1995. Binubuo ito ng apat na lalawigan ng Agusan del Sur, Agusan del Norte, Surigao del Norte at Surigao del Sur.*
- *Pagsasaka, pangingisda, pagmimina at pagtrotroso ang pangunahing industriya ng Rehiyon.*
- *Abaka, kakaw, kapok at tabako ang pangunahing produkto ng Caraga*.
- *Ang pamimina ng ginto, nikel at bakal ay isa rin sa pangunahing industriya ng rehiyon.*

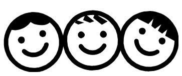

ISAPUSO MO

Basahing mabuti ang mga sumusunod na kalagayan.

Sagutin at pangatwiranan nang buong katapatan ang mga tanong sa ibaba.

A. Ang mga punongkahoy sa kagubatan ay malaki ang naitutulong sa atin. Minsang pumasyal ka sa kagubatan kasama ng iyong tatay, nakita mo na may nagpuputol ng punongkahoy. Alam mong bawal ito. Ano ang iyong gagawin? ______________________________

____

____

B. Isang araw pumasyal ka sa dalampasigan. Nakita mo ang matalik mong kaibigan na nagtatapon ng basura sa dagat. Ano ang iyong gagawin? ____

____

GAWIN MO

Gumawa ka ng mapa ng Rehiyon XIII – Caraga na ginagamitan ng dinurog na balat ng itlog. Ihanda ang mga sumusunod na kagamitan.

- malinis na puting papel (typewriting) o cardboard
- dinurog na balat ng itlog
- pandikit o glue
- water color
- lapis
- pentel pen

Paraan ng Paggawa:

1. Iguhit ang mapa ng Caraga sa malinis na papel o cardboard/ illustration board.
2. Durugin ang balat ng itlog.
3. Lagyan ng pandikit o *glue* ang bahagi ng mapa na bubudburan ng dinurog na balat ng itlog. Patuyuin itong mabuti.
4. Kunin ang *water color* at pahiran/lagyan ng iba't ibang kulay ang apat na lalawigang matatagpuan sa Caraga.
5. Sundin ang sumusunod na simbolo para sa paglalagay ng kulay:

*	Agusan del Sur	- Pula
*	Agusan del Norte	- Rosas
*	Surigao del Norte	- Abuhan
*	Surigao del Sur	- Dilaw

6. Patuyuin ang kulay at lagyan ng pangalan ang bawat bahagi na naaayon sa kinalalagyan nito.
7. Ipakita sa guro ang ginawang mapa upang ito ay mabigyan ng marka.

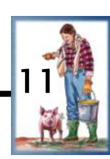

SAGUTIN MO

Sagutin ang mga sumusunod na tanong upang masukat kung hanggang saan ang inyong natutuhan. Isulat ang sagot sa kwaderno.

A. Panuto: Punan ng angkop na salita ang mga puwang sa pangungusap. Piliin ang sagot sa loob ng kahon.

malamig	abaka	R.A. 7901
ramie	palay	Timber City

1. Ang Region ng CARAGA ay itinatag ayon sa batas ________________.
2. _________ ang klima sa Rehiyong – Caraga.
3. Kilala ang Agusan sa pag-aani ng ________________.
4. Ang Agusan ay itinuturing na ________________ ng Pilipinas.
5. Ang Surigao ay isa sa mga lalawigang may malaking produksyon ng _______________.

B. Ibigay ang katumbas na kabisera ng mga lalawigang nasa Hanay A. Piliin ang titik ng wastong sagot sa Hanay. Isulat sa kuwaderno ang sagot.

Hanay A	Hanay B
_____ 1. Surigao del Sur	a. Lungsod ng Butuan
_____ 2. Agusan del Sur	b. Prosperidad
_____ 3. Surigao del Norte	c. Lungsod ng Marawi
_____ 4. Agusan del Norte	d. Tandag
	e. Lungsod ng Surigao

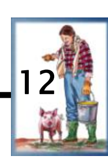

C. Ibigay ang katumbas na kasagutan na hinihingi ng tsart. Isulat ang sagot sa puwang na nakalaan.

Mga Lalawigan	Magagandang Tanawin	Lawak/Sukat ng Lupa
1. Agusan del Sur	_______________	_______________
2. Agusan del Norte	_______________	_______________
3. Surigao del Norte	_______________	_______________
4. Surigao del Sur	_______________	_______________

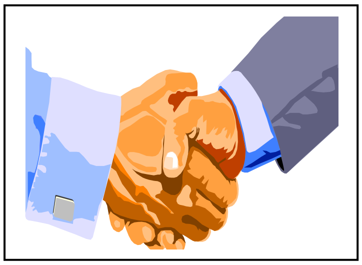

Binabati kita at matagumpay mong natapos ang modyul na ito! Maaari mo na ngayong simulan ang susunod na modyul.